

काठमाडौं महानगरपालिका
आधारभूत तह परीक्षा - २०८२
विषय : नेपाली

कक्षा : ८

पूर्णाङ्क : ५०

समय : २ घण्टा

विद्यार्थीले उत्तर दिँदा सिर्जनात्मक र मौलिक तरिकाले उत्तर दिनुपर्ने छ ।

१. दिइएका अर्थसँग मिल्ने शब्द खाली ठाउँमा लेख्नुहोस् : (२)

अगेनो	दासता	व्यथित	पासपोर्ट	पुलकित
-------	-------	--------	----------	--------

(क) नोकर वा दास हुनाको अवस्था वा भाव

(ख) राहदानी

(ग) ज्यादै खुसी भएको अवस्था

(घ) आगो बालिने ठाउँ

२. खाली ठाउँमा मिल्दो शब्द राखी वाक्य पूरा गर्नुहोस् : (२)

(क) 'अवतरण' को उस्तै अर्थ दिने शब्द हो । (ओर्लनु, अवतार, आवरण)

(ख) 'अग्रज' को उल्टो अर्थ दिने शब्द हो । (अगाडिको, अनुज, अग्र)

(ग) 'कर' शब्दको अर्थ हो । (पाउ, कार, ढिपी)

(घ) 'अचार' को लघुतावाची शब्द हो । (पिरो, पित्को, आचार)

३. अर्थ खुल्ने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् : (२)

अचानाको पीर खुकुरीले जान्दैन, जुरुक्क

४. शुद्ध शब्द छानेर लेख्नुहोस् : (१)

(अ) व्यावसायीकरण व्यावसायीकरण व्यावसायीकरण व्यावसायीकरण

(आ) संघर्ष सङ्घर्ष सम्घर्ष सन्घर्ष

५. दिइएको वाक्यलाई शुद्ध पारी लेख्नुहोस् : (२)

नेपालि जन शक्ति वीदेश पलायन हुनु समस्याको कुरा हो !

६. रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग छुट्याउनुहोस् : (२)

हजुरआमालाई माला लगाइदिन्छु अनि उहाँसित फोटो खिच्छु ।

७. दिइएका घातु र सङ्केतका आधारमा खाली ठाउँ भर्नुहोस् : (२)

(क) हाम्रो परीक्षा । (चल् : अपूर्ण वर्तमान काल)

(ख) रमेश चिया । (पकाउ : सामान्य भूतकाल)

(ग) हामी सबै नैतिक शिक्षा । (पद : इच्छार्थक)

(घ) हरि भोलि गीत । (गाउ : सम्भावनार्थ)

८. दिइएका सङ्केतका आधारमा वाक्य परिवर्तन गर्नुहोस् : (३)

(क) उनीहरू राष्ट्रनिर्माणमा लाग्छन् । (एकवचन)

(ख) हामीद्वारा कविता लेखिदै छ । (कर्तृवाच्य)

(ग) वहिनी व्याकरण पढ्छे । (प्रेरणार्थक)

९. दिइएको अनुच्छेद पढी उत्तर लेख्नुहोस् : (३)

अभद्र, अमर्यादित र अनुचित व्यवहार नगरी अध्ययन, अनुसन्धान र अनुवादमा संलग्न रहने मायालु करुणलाई पटककै अभिमान छैन, यो नै उसको सुन्दरता हो । पढाइ, लेखाइमा सधैं रमाएर लेखक बन्न चाहने भए तापनि हँसिलो मुद्रामा आआफ्नो रुचिअनुसार गीत गाउने कुरासमेत छरछिमेकलाई कहिल्यै थाहा भएन । मामाघरमा जाँदा माछापुच्छ्रे, सगरमाथा र राजदरवार लगायत विविध विषयदेखि देश विदेशका कविता सुनाउँदा ऊ गायकमात्र हो र, उसमा कवि हृदय पनि छ भन्ने प्रष्ट हुन्छ ।

प्रश्नहरू :

(क) अनुच्छेदबाट उपसर्ग र प्रत्यय लागेर बनेका एक-एकओटा शब्द लेख्नुहोस् ।

(ख) अनुच्छेदबाट एक-एकओटा द्वित्व र समस्त शब्द लेख्नुहोस् ।

(ग) अनुच्छेदमा रेखाङ्कन गरिएको अनुवादमा शब्दको कारक र विभक्ति लेख्नुहोस् ।

१०. दिइएको गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : (४)

प्रतिस्पर्धाका आधारमा बजारलाई विभिन्न किसिमबाट वर्गीकरण गरिन्छ । यसका विशेष गरी पूर्ण प्रतिस्पर्धा र अपूर्ण प्रतिस्पर्धा गरी दुई भेद हुन्छन् । अपूर्ण प्रतिस्पर्धाअन्तर्गत पनि बजारका विभिन्न स्वरूपहरू हुने गर्छन् । यस्ता स्वरूपहरूमा एकाधिकार, अत्याधिकार र एकाधिकारात्मक प्रतिस्पर्धा आदि पर्दछन् । यीमध्येको एकाधिकार बजार भन्नाले एक व्यक्तिको अधिकारमा रहेको बजार भन्ने बुझिन्छ । एकाधिकार शब्द ल्याटिन भाषाको मोनो (एकल) र पोली (विक्रेता) बाट लिइएको हो । यसकारण एकाधिकारले त्यो अवस्था बुझाउँछ, जब कुनै वस्तुको बजारमा एक मात्र विक्रेता र धेरै क्रेताहरू हुन्छन् । एकाधिकारको सामान्य अर्थ जस्तै यस्तो बजारमा विक्रेता एकैले बजारको सम्पूर्ण उत्पादन स्तर तथा पूर्तिलाई नियन्त्रण गर्दछ । एउटा

(निश्चित उत्पादनको सम्पूर्ण बजारको विक्रेता एक्लैको हातमा रहेको छ) जसले गर्दा एकाधिकारी उत्पादकले बस्तुको बजार मूल्यलाई सजिलै प्रभावित गर्न सक्दछ। सरकारी प्रतिबन्ध/नीति तथा व्यापार अवरोधका कारणले एकाधिकारको सिर्जना गर्दछ। एकाधिकारी बजारको एउटा राम्रो उदाहरणको रूपमा नेपालको पेट्रोलियम पदार्थ र विद्युतको बजारलाई लिन सकिन्छ। हाम्रो देशमा पेट्रोलियमको आपूर्तिकर्ता नेपाल आयल निगम एक्लो रहेको छ भने नेपाल विद्युत् प्राधिकरण विद्युत् आपूर्ति गर्ने एक मात्र संस्था हो। यसका विशेषताका रूपमा एक मात्र विक्रेता र धेरै क्रेता, शून्य प्रतिस्थापन वस्तु, बजार प्रयोगमा रोक र मूल्यनियन्त्रण आदि पर्दछन्।

प्रश्नहरू :

- (क) प्रतिस्पर्धाका आधारमा बजारलाई कति प्रकारमा वर्गीकरण गरिएको छ ? लेख्नुहोस्।
- (ख) अपूर्ण प्रतिस्पर्धा कुन सन्दर्भसँग गाँसिएको विषय हो ?
- (ग) एकाधिकारी बजार भन्नाले के बुझिन्छ ?
- (घ) एकाधिकार उत्पादकले वस्तुको बजार मूल्यलाई कसरी प्रभाव पार्न सक्छ ?

११. दिइएको अनुच्छेद पढी चारओटा बुँदा टिपोट गरी सारांश लेख्नुहोस् : (४)

प्रपन्नाचार्य बहुभाषी, सिर्जनशील, विनम्र, सन्त एवम् प्रकाण्ड विद्वान् थिए। उनी मानवतावादी चिन्तनका आदर्श धरोहर थिए। उनमा नेपाली, राई, संस्कृत, हिन्दी अङ्ग्रेजी आदि अनेकौँ भाषा प्रयोग गर्न सक्ने क्षमता थियो। संस्कृत वाङ्मयभित्रका अथाह ज्ञानलाई व्यावहारिक रूपमा आत्मसात् गर्न सक्ने साधना थियो। आजीवन वेद, वेदान्त साहित्य, इतिहासलगायत विषयमा केन्द्रित भई अध्ययन अनुसन्धान गर्न सक्ने सामर्थ्य थियो। उनी सङ्गीतमा समेत रुचि राख्थे। यस्ता विविध विषयमा भएको अटुट लगावका कारण उनले पाएको सिद्धि असाधारण मानिन्छ। मानव भ्रमणशील प्राणी भएकाले उसले पढेर जति सिक्छ त्यति नै त्यसलाई भ्रमण र प्रयोगबाट विस्तार गर्न सक्छ। त्यस्तै स्वामी प्रपन्नाचार्यले पढाइ र शास्त्रार्थसँगै संसारका विभिन्न देशको भ्रमण गर्ने अवसर पाए। त्यसै क्रममा उनले प्रवचन र व्याख्यानका माध्यमबाट शास्त्रीय ज्ञानको विस्तार गरिरहे। उनले आफ्नो अद्भुत बौद्धिक क्षमता र सन्त जीवनलाई लोकहितमा समर्पण गराइरहे।

उनी जहाँ पृग्धे त्यहाँ पूर्वीय दर्शनका त बारेमा प्रवचन दिन्थे । उनी संस्कृत वाङ्मयका ग्रन्थलाई सबैले बुझ्ने गरी बताउँथे । त्यसैले उनको प्रवचनमा सबैको रुचि र आकर्षण हुन्थ्यो ।

१२. कुनै एक प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : (३)

(क) दिइएका बुँदाका आधारमा उपयुक्त शीर्षक दिई जीवनी लेख्नुहोस् :

नाम : गङ्गालाल श्रेष्ठ

जन्म : वि.सं. १९७५

जन्मस्थान : रामेछाप

मातापिता : तुलादेवी/भक्तलाल श्रेष्ठ

शिक्षा : दरवार स्कुलबाट एसएलसी उत्तीर्ण गरी बनारसमा अङ्ग्रेजी शिक्षाको अध्ययन

योगदान :

- भारतीय स्वतन्त्रता सङ्ग्रामबाट प्रभावित भई राणाविरोधी अभियानमा लागेका
- वि.सं. १९९४ मा नागरिक अधिकार समितिमा सक्रिय भएर क्रान्तिमा अग्रसर भएका
- वि.सं. १९९५ मा काठमाडौंको इन्द्रचोकमा सम्पन्न भएको राणाविरोधी सभामा सम्बोधन
- प्रजा परिषद्को राणाविरोधी गतिविधिमा सक्रिय रहँदा गिरफ्तारीमा परेका
- राणाविरोधी गतिविधिमा लाग्दा वि.सं. १९९७ मा आफ्ना सहयोगीहरूका साथ पुनः गिरफ्तारीमा परेका
- राणाहरूले माफी मगाउन खोज्दा उनीहरूसामु भुक्नुभन्दा तातो गोली खान तयार भएका

निधन : वि.सं. १९९७ माघ १५ गते राति विष्णुमतीको किनारमा रहेको शोभाभगवती मन्दिरअगाडि गोली हानी राणा सरकारले मृत्युदण्ड दिएको

(ख) 'वातावरण संरक्षण' शीर्षकमा दुई साथीबीच हुने संवादको नमुना तयार पार्नुहोस् ।

१३. कुनै एक प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : (३)

(क) तपाईं बसेको वडामा देखिएका खानेपानी, बाटोघाटो र विजुली बत्ती व्यवस्थापनसम्बन्धी समस्या औँल्याउँदै राष्ट्रिय पत्रिकाका सम्पादकलाई चिठी लेख्नुहोस् ।

(ख) विद्यालयको वार्षिकोत्सवका अवसरमा अतिथिलाई दिइने निमन्त्रणा पत्र तयार पार्नुहोस् ।

१४. कुनै एकको भाव विस्तार गर्नुहोस् : (३)

(क) हामीले आफ्नो कर्तव्य बिसें इतिहासले धिक्काला
गोली निलेका सहिदका प्यारा लासले धिक्काला

(ख) एक मुठी सास भएसम्म हामी निर्माण कार्यमा पछि पर्नु हुदैन ।

१५. दिइएको प्रबन्धको अंश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : (४)

राष्ट्रको दिगो अर्थतन्त्रका लागि सन्तुलित वैदेशिक व्यापार अनिवार्य सर्त हो । नेपालले वैदेशिक व्यापारका माध्यमबाट विदेशी मुद्रा आर्जन गरी अर्थतन्त्रलाई मजबुत बनाउन सक्छ । मुलुकको धार्मिक, सांस्कृतिक, भौगोलिक विविधतालाई विश्वसामु परिचित गराई विदेशी पर्यटकलाई आकर्षित गर्न सहज हुन्छ । समृद्ध अर्थतन्त्रका लागि बाह्य पर्यटन अपरिहार्य हुन्छ । मुलुकमा विदेशी पर्यटकसंगै विदेशी मुद्रा पनि भित्रिन्छ । नेपालले वैदेशिक व्यापार र बाह्य पर्यटनलाई समानान्तर रूपमा प्रवर्धन गर्न सके तीव्र गतिमा आर्थिक विकास हासिल गर्न सहज हुन्छ । विभिन्न देशविच हुने व्यापारलाई व्यवस्थितगर्न अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा विश्व व्यापार सङ्गठन स्थापित छ । नेपाल विश्व व्यापार सङ्गठनको सदस्य राष्ट्र भएका कारण भूपरिवेष्टित देशले व्यापार पारवाहनको समस्या भोग्नु पर्दैन । नेपालले बहुराष्ट्रिय कम्पनीमार्फत पूँजी आकर्षित गरी औद्योगिकीकरण वढाई रोजगारीको सिर्जना गर्न सक्छ ।

प्रश्नहरू :

क) हाम्रो अर्थतन्त्रलाई मजबुत गराउन के गर्नुपर्छ ?

ख) नेपालमा कसरी विदेशी पर्यटकलाई आकर्षित गर्न सकिन्छ ?

ग) तीव्र गतिमा आर्थिक विकास हासिल गर्न के गर्नु पर्छ ?

घ) किन नेपालले व्यापार पारवाहनको समस्या भोग्नु पर्दैन ?

१६. कुनै एक प्रश्नको लामो उत्तर लेख्नुहोस् : (५)

(क) दिइएको कथाको अंश पढी समीक्षात्मक उत्तर लेख्नुहोस् :

त्यसपछि भाजुलाल जुरुक्क उठे । आफूसित रहेको साढे पाँच रुपियाँ कन्तुरबाट भिके । नपुग रुपियाँ स्वास्नी र बुहारीसित मागे अनि १० रुपियाँ भक्तको अगाडि सुरुक्क राखिदिए । रिसको रन्कामा रुपियाँ सोहोरेर भक्त पनि केही नबोली जुरुक्क उठेर गए । बुढाको यस्तो चाला देखेर बुढीले भनिन्, "वनिसकेको मूर्ति नदिएर भन् बैनासमेत फिर्ता गर्नुभयो । दिइएको भए अरू

रुपियाँ पनि आउँथ्यो । के खर्च गर्ने अब ? घरमा चामलको गेडो छैन ।”
सासूका कुरामा बहारीले पनि थपथाप गरिन् । घरको सुखदुःख सबैको साभा
हो । दुईतिरबाट दुई जनाको निरन्तर करकरले भाजुलालका दुई कानका
जाली नै फुट्लान् जस्ता भए । क्षीण स्वरमा त्यो मूर्ति नदिनाको कारण
बताए, “म कसरी दिन सक्छु यो मूर्ति ? प्राणभन्दा प्यारो यो मूर्ति ।
श्रीकृष्णको मुकुट लिएर हातमा मुरली लिएको मेरो छोरो । मैले शङ्खमूलको
चितामा खरानी पारिसकेको छोरो फेरि यहाँ आएको छ । हेर, गडेर हेर,
मुसुमसु हाँसेर कुरा गर्दा जस्तो गरेर उभिएको छ ।”

प्रश्न : ‘अमर पुत्र’ कथाका आधारमा मान्छे मरेर गए पनि कला अमर रहन्छ भन्ने
कुरालाई पुष्टि गरी समीक्षात्मक उत्तर लेख्नुहोस् ।

(ख) दिइएको कवितांश पढी समीक्षात्मक उत्तर लेख्नुहोस् :

युग बदल्ने जोसिला पाइलाहरू
ऊर्जाशील मुट्टीहरू
गोलीले छेड्न नसक्ने छातीहरू
आऊ परिवर्तनको एउटा युगान्तकारी नक्सा कोरौं
अनि पो देश बाँच्न सक्छ
फर्क युवा हो देश फर्क
हामी हाम्रो पिँढीका लागि देश भएर बाँचौं
सन्देश दिएर बाँचौं ।

प्रश्न : ‘फर्क आफ्नै देश ?’ कवितामा नेपाली युवालाई किन स्वदेश फर्किन
आह्वान गरिएको छ ? चर्चा गर्नुहोस् ।

१७. कुनै एक शीर्षकमा १२५ शब्द नघटाई निबन्ध लेख्नुहोस् :

(५)

- (क) नेपालमा जलसम्पदा
- (ख) प्राविधिक शिक्षाको महत्त्व
- (ग) हाम्रो संस्कृति

धन्यवाद !